

Anna Karenina

Wie een indruk wil krijgen van het tsaristische Rusland waarin Nathalia de Moerder, moeder van Isabelle Eberhardt, is opgegroeid dan raden wij aan om de verfilming van Tolstojs *Anna Karenina* door Joe Wright te bekijken.

Anna Karenina is het verhaal van een buitenechtelijke liefdesrelatie in het tsaristische Rusland van 1877, geschreven door Leo Tolstoj. Het verhaal gaat over de jonge Anna met een grote drang naar vrijheid. Ze voelt zich opgesloten in haar kille huwelijk met de twintig jaar oudere Aleksej Karenin en verliest zich in een liefde voor de losbandige officier Graaf Vronski. Wanneer ze haar gezin voor hem verlaat gaat schuld, hypocrisie en schaamte haar leven beheersen. Ze moet vechten voor haar zoon, haar eigenwaarde en haar plek in de maatschappij. Anna Karenina wordt door de samenleving veroordeeld. Niet omdat ze de wet heeft verbroken, maar omdat 'ze de regels heeft overtreden'. Deze 'regels' zijn de ongeschreven normen van de aristocratie van St. Petersburg.

Het verhaal is al meerdere malen verfilmd. De meest recente verfilming is een kostuumdrama, verfilmd door Joe Wright. De film benut alle visuele mogelijkheden om tot een theatrale vertoning te komen. Het verhaal wordt verfilmd met een klassiek 19^e eeuws theater als decor, dat symbool staat als microkosmos waarin iedereen leeft om te zien en gezien te worden. Reputaties worden hier gemaakt en gebroken als men zich niet aan de regels houdt.

Het is niet het liefdesverhaal van Anna Karenina dat overeenkomt met het verhaal van Nathalia Eberhardt. De overeenkomsten tussen de levens van Karenina en Eberhardt zijn te vinden in de onmacht om emoties te tonen, de verstikking van sociale conventies en de kunstmatigheid van de maatschappij.

Nathalia trouwde met generaal Pavel Karlovich de Moerder. Generaal de Moerder kwam uit een familie die al meer dan een eeuw trouw in dienst was van de tsaar. De familie was doordrongen met militaire grandeur, paarden en de tsaar. Orde en discipline stonden hoog in het vaandel. Nathalia leefde in een soort Pruisische versie van Versailles.

Na de dood van generaal de Moerder, werd Nathalia afhankelijk van de huisleraar die ze voor hun kinderen hadden aangenomen, de 45 jarige getrouwde Trofimovsky. Ze verbleef op dat moment met Trofimovsky en haar kinderen voor haar gezondheid in Zwitserland. Als getrouwde vrouw mocht zij geen verantwoordelijkheid nemen over zaken zoals geld, de post en verblijfsvergunningen, dit moest Trofimovsky voor haar regelen. In die gedwongen situatie groeide ze naar Trofimovsky toe. Dit leidde ertoe dat ze speciaal voor Trofimovsky terug reisde naar St. Petersburg, om de hulp van haar ouders in te schakelen bij de scheiding van Trofimovsky. Dit beek niet mogelijk. Nathalia zou nooit toestemming van de tsaar en de Orthodoxe kerk krijgen om als weduwe van een oorlogsheld, opnieuw te trouwen met nota bene een gescheiden man. Ze werd teruggestuurd naar Zwitserland met een zwijgplicht opgelegd door haar ouders. Dit schandaal zorgde ervoor dat het onmogelijk was om terug te keren naar St. Petersburg. Het gezin leefde in Zwitserland verder in melancholische isolatie, grotendeels veroorzaakt door de verscheurende heimwee naar Rusland.

Het verhaal van Nathalia wordt nog lastiger op het moment dat vier jaar na de dood van de generaal, haar dochter Isabelle Eberhardt wordt geboren. Isabelle kon niet erkend worden door haar vader, al is het een vraagteken wie haar vader was. Veel biografieën van Isabelle Eberhardt zijn geromantiseerd en beweren dat Trofimovsky haar vader was. Hier is geen bewijs voor gevonden, maar het is ook niet uitgesloten.

Onze neiging tot romantiseren heeft vaak niets te maken met romantiek, maar komt eerder voort uit een wens om fantasie en dromen werkelijkheid te laten worden. Tolstoj schreef *Anna Karenina* als roman, zij kreeg als personage de mogelijkheid om te kiezen. Het verhaal van Nathalia Eberhardt is echter geen roman maar een biografie, en daarmee werkelijkheid. Zij moest leven volgens de regels van de Russische maatschappij en cultuur van toen en in haar verhaal waren er geen romantische ontsnappingsmogelijkheden.

De rigiditeit en de kunstmatigheid van de 19^e eeuwse Russische maatschappij komt ook terug in het leven van Isabelle Eberhardt. Het is Isabelle's moeder die breekt met de regels van deze maatschappij en daar lijdt Isabelle onder. Ze groeit op in een liefdeloos gezin waarin emoties onderdrukt werden. Maar, tegelijkertijd is het Isabelle die net als Anna Karenina breekt met de heersende normen en waarden om op zoek te gaan naar haar eigen vrijheid en geluk.

Leo Tolstoj www.kunst-en-cultuur.info/nl/biografie/43225-biografie-leo-tolstoj.html

Trailer Anna Karenina: www.youtube.com/watch?v=rPGLRO3fZnQ

Nicolien van der Veer,
stagiaire dramaturgie Toneelgroep De Appel